

ამოუწურავი ნიჭის მნატვარსა და მწერალს ელგუჯა ბერძენიშვილს გასული წლის 25 დეკემბერს დაბადებიდან 90 წელი შეუსრულდა. ამ ღირსშესანიშნავ თარიღს შემოქმედი ახალი შთანაფიქრებით შეეგება. ყოველგვარი პათეტიკის, გადაჭარბების გარეშე შეიძლება ითქვას – მის მოუღლეელ მარჯვენას, ფუნჯსა თუ კალამს სიბერის, ხანდაზმულობის კვალი არ ეტყობა.

თავისი უმცროსი ძმის, თანამედროვეობის გამოჩენილი მოქანდაკის მერაბ ბერძენიშვილის დარად, იგიც თავისი ღირსეულად გატარებული სიცოცხლის მანძილზე ადამიანთა შორის მუდამ სიყვარულს, სიკეთეს, სულის სიმალლესა და მშვენიერებას ამკვიდრებს. ამის დასტური გახლავთ მადლით გასსხივოსნებული მისი ორი ბოლოდროინდელი მოთხრობაც.

ერთი იმ ამიყვანა!

– ნენა, შენ ხომ ხარ ჩემი თვინიერი ბაღანა? – ტკბილად მკითხა ბებიაჩემმა. მისი სათნო, ოდნავ გაბზარული ხმა ყოველთვის მაგონებდა ჩონგურს – დაბალი, ჩუმი და ტკბილი ხმით.

– მერე? რა გნებავთ?! – ვკითხე.

კერიასთან იჯდა და სანთლებს ქნიდა, ორი დიდი კელაპტარი უკვე ჩამოეჭნა და გვერდით, ჯორკოზე, ელაგა.

– მერე ის, რომ, მოი ახლოს და გეტყვი!

თავისი გრძელი, ლამაზი თითებით მესამე სანთელს ქნიდა, ცეცხლის ალზე დარბილებული ცვილის გუნდა ხელისგულებში მოეჭვია, აქეთ-იქით ატრიალებდა და აგრძელებდა.

– ნენა, ერთი სათხოვარი მაქ შენთან და თუ კაცი ხარ, უარს ნუ მეტყვი – შემოქმედის მონასტერში უნდა გამეგზავნო.

– კი, ბებია, – ვთქვი მე, – ამაზე სასიხარულოს ვერაფერს მეტყვოდი, ამას როგორ დაგზარდები.

დიდი თხემლის ქვეშ გავხედე შორს ბურუსში გახვეულ მონასტერს. ლამაზად მოჩანდა. მე ხშირად დავდიოდი იქ. შორს იყო, მაგრამ ვი პარებოდი. მიყვარდა იქიდან გადმოხედვა, მთელ ქვეყანას ზემოდან რომ გადმოაქვრდები.

– იქიდან ზღვაიც მოჩანს კას დარში, – ამბობდა ბებია, – ო, ამიყვანა ერთი და დამანახვა სანთლებით გაბრწყინებული ხატები. ამ წუთშიც ჩამესმის მგალობლების ხმები. მაშინ პაწა ვიყავი... ახლა გამოკეტილია მონასტერი! ბერები დახოცეს. რას ერჩოდნენ იმ წმინდა ადამიანებს? სამრეკლოზე ჩამოკიდეს. ზარები ჩამოყარეს ძირს.

მე ძალიან მიყვარდა ბებიაჩემი – მამაჩემის დედა. ბებია ცამეტი წლისა გაუთხოვებიათ და ქორწილში დასძინებია. ცხრა შვილი ჰყავდა. დარჩა ელენე მამიდა, რომელსაც ლურჯი თვალები აქვს მამაჩემივით, ლიუდი მამიდა და ნაბოლარა სარა მამიდა, ადრე დაქვრივებული და მარტოხელა, უშვილოდ და უძიროდ დარჩენილი. ბებიას ის თავის შვილებში გამორჩევით უყვარდა, იმიტომ, რომ ყველაზე უმცროსი იყო და საოცრად ლამაზი, ეცოდებოდა და მახსოვს სიკვდილამდე ცოტა ხნით ადრე მიმიხმო და მითხრა: შენ გიტოვებ სარაიას, შენ მიხედე, არ მიატოვო, ცოდვავო.

იმ დროს მოკლე შარვალი მეცვა ჯერაც – აღარც მახსოვს, რამდენი წლისა ვიყავი. ბებია კი ოთხმოცს იქნებოდა მიღწეული, მაგრამ გამართული დადიოდა, ჯორკოზეც კი ასე იჯდა. მშვიდი ქალი იყო. შემოქმედის მონასტრის მახლობლად სოფელია, გორაკზე შეფენილი, გორისფერდი ერქვა, და იქიდან იყო გამოთხოვილი. ბებიას დედასავით ჰყვარებია ყოვლადწმინდა ღვთისმშობელი, ყოველდღე სანთელს უნთებდა თურმე. მაშინ მონასტერში წირვა-ლოცვა ტარდებოდა.

ერთხელ მითხრა: – ღმერთს ჩემი დღე და მოსწრება სულ იმას ვევედრებოდი, ისე ნუ მომკლავ, მონასტერში არ ავალწიო და არ ვილოცოო...

სამი დიდი კვლევითი გააზრება თეთრ, ქათქათა სახოცში და გამომიწოდა:

– აი სანთლები მიაკარი კედელზე, მიაგლისე მაგრად, დაანთე და სანამ სამივე არ ჩაქრება, ფეხი არ მოიცვალო, არ მოშორდე სანთლებს... ჩემი სარაიე მინდა შევავედრო ყოვლადწმინდა ხვთისმშობელს. ა, ნენა, აია ჩემი სათხოვარი!

პირველად გადამსახა, წაღმა დამატრიალა და მეც გავუყევი გზას შემოქმედის მონასტრისაკენ.

– არიკაცმა არ დაგინახოს, თვარა სკოლიდან გაგრიცხავენ, თუ გაგიგეს აი ამბავი. თუ ვინმე შეგხვდეს და გკითხოს, სა მიხვალო, უთხარი, მოყვრებში-თქვა, გეყურება?!

მონასტერი უღამაზეს ადგილას გახლდათ გაშენებული. ცისკენ აზიდული კლდე ფოთლოვანი ხეებით იყო შემოსილი. კლდის ძირას ბუჩუხის წყალი მითქრიალებდა. მდინარის წყალი მუქი მწვანე იყო – ხავსიან ლოდებზე მოქუხდა თეთრად აქაფებული. მონასტრის ქვემოთ ფართო მორევი ბრუნავდა. იქ ბევრჯერ მინახავს ერთი მებაღური, ცალ თვალზე შავი ბისტი რომ ჰქონდა გადაკრული, მხარზე გადაკიდებულ სასროლ ბადეს მოიქნევდა და ბადე ღამაზად იშლებოდა, თითქოს ნისლი მოისროლესო. მერე ნელ-ნელა ეზიდებოდა ნაპირისკენ ბადეს და ქვიშაზე ხტოდნენ ვერცხლისფერი, წითლად დაწინწკლული კალმახები.

– წამოსვლისას, – მითხრა ბებია, – შენ საქმეს რომ მორჩები და შინ რომ მობრუნდები, წაი, გოურე, მონახულე მოყვრები. ივინი, ნა, უცხოები კი არ არიან, ახლობლებია და გაეხარდებათო, მარა არ დააგვიანო.

ნატანების წყალს გაღმა ბევრი ნათესავი გყავდა: მამიდები, მამიდაშვილები, იმათი შვილები, იმათი მამების მხრიდან უამრავი მოკეთე და მოყვარე. მე მიყვარდა ისინი, სოფელი, სოფელი ბიჭები და ბებია.

ჩემთვის ნაცნობი იყო გზა მონასტრისაკენ მიმავალ შარაზე. ერთი ადგილი კი მუდამ მაკრთობდა, მეშინოდა იქით გახედვა – მიცვალებული ეზოში დაეკრძალათ და იქ გავლა არ მსიამოვნებდა. ამიტომ დაბნელებამდის უნდა დავბრუნებულიყავი შინ.

აი, მოთავდა თემშარა და გამოჩნდა მონასტერი, ისე მალა, რომ თვალს ვერ აუწვდენდი. მალევე გადა, უცნაური ძალით მიზიდავდა სიმწვანეში მოვარდისფრო ტაძრის მოულოდნელი გამოჩენა.

ბუჩუხის წყალზე გადებული ბოგირი გადავიარე და აღმართს შევუდექი. შქერის ღობეზე შემდგარი ბავშვები ცნობისმოყვარეობით მაკვირდებოდნენ, მღუმარედ მაყოლებდნენ მზერას, ფართოდ თვალგახელილები მომჩერებოდნენ, წამწამებს არ აფახულებდნენ, ისე მოშტერებული მიყურებდნენ. მხოლოდ გაბურძენილ თავებს აბრუნებდნენ, უხმოდ, ჩუმად, ღობის სარებს ხელებჩავლებულნი.

ავალწიე მონასტრამდის. გვერდით დარჩა პატარა სოფელი, საიდანაც ბებია იყო გამოთხოვილი. მონასტრის წინასახეს მივადექი და ახლოდან დავინახე ვარდისფერი და მკრთალი მწვანე ფერის ქვით ნაგები, ჭადრაკის დაფასავით ჭრელი კედელი, მოჩუქურთმებული სარკმელი. სამრეკლოც იმავე ფერის ქვებით იყო ნაგები. ამ ფერთა შეხამება იდუმალი ძალით მიზიდავდა.

ისეთი სიჩუმე და მღუმარება სუფევდა, ჩემი გულისცემა მესმოდა. მონასტრის კარებზე უშველებელი ჟანგიანი ბოქლომი ეკიდა. თვალი მოვავლე გაშლილ სივრცეს, ტყით შემოსილ მთებს და თეთრ ნისლებს, ხეებში რომ ჩაწოლილიყვნენ. ახლა დასავლეთისკენ გავიხედე, საითაც მზე ჩადიოდა და დავინახე ზღვის ალაპლაპებული ზოლი. იქ ჩემი ქალაქი იყო – მაშინ ზღვისპირა ქალაქში ვცხოვრობდი. ქვემოთ მოჩანდა მწვანე ეზოები, კრამიტით გადახურული ოდები, ისლის სახლები, კვამლი. ისმოდა მამლების ყივილი. ბუჩუხის წყალი უხმაუროდ მიედინებოდა. პატარა გოგო თეთრ ბატებს მიედინდა.

ტაძრის უკანა მხარეს მოქებზე მყუდრო ადგილი – ძველ გალავანსა და კედელს შორის დარჩენილი. აქ ნიავი ვერ ჩააქრობდა სანთლებს. გავშალე თეთრი სახოცი, ამოვაწყვე კელაპტრები. კედელსა და გალავანს შორის თითო საფლაავის ქვა ეტეოდა. შევნიშნე ერთი მდიდრული საფლაავის ქვა, რომელიც თითქმის პატარა თაღოვან სარკმლამდე უწევდა.

– რაღა ქვემოთ მივაგლისო კედელზე, ავალ ამ მარმარილოს საფლაავზე და სარკმლის სიახლოვეს დავანთებ, – ვიფიქრე და ასეც მოვიქეცი. ავძვერი. ქვაზე ფართო ადგილი მქონდა, სამივე კელაპტარი გავამზადე და როცა უნდა ამენთო, ასანთი არ აღმომაჩნდა. მეც და ბებიასაც ეს შეცდომა მოგვსვლია – მთავარი დაგვეწყებია! ძალიან შევწუხდი. რა უნდა მექნა? შინ ხომ არ დავბრუნდებოდი ასანთის გულისთვის და უკან ხომ არ მიუტანდი სანთლებს ბებიას! ვერც სხვებს გავუმხელიდი, საყდრის უკან რას ჩავდიოდი. ბებია ხომ გამაფრთხილა, არაკაცმა არ დაგინახოსო. რა მექნა? ბებიის სოფელში რომ ჩავიბრბინო?! მერე რომ მკითხონ, ვინ ხარო, რისთვის გინდა ასანთიო?!

უეცრად ბილიჯზე ბიჭი დავინახე, თავისთვის მოიმღეროდა. დაუძახე. ბიჭი შედგა და გააკვირვებული შემომაცქერდა.

– მოდი ჩემთან, – მოფერებით ვუთხარი, – ნუ გეშინია.

– არ მეშინია, რაის უნდა მეშინოდეს, – თქვა ბიჭმა.

ჩემი ტოლი იყო. მომიახლოვდა და გამიცინა. ნასხვისარი, ხავერდის აჯაჯული ხალათი ეცვა, მუხლებამდის ჩამოშვებული.

– ბიჭი, თუ ჩემი ძმა ხარ, ასანთი მჭირდება და მიშოვე.

ბიჭმა ხელი გაიკრა მკერდზე, მაგრამ ხალათის ჯიბეები მუცლის ქვემოთ ჰქონდა, თვითონვე გაეცინა და თქვა:

– ა, აგერ მაქ, ახლოს გამაგზავნეს და ბაბუაჩემის ხალათი გადევიცვი და ა, ასანთი გამოიყოლია.

მან კოლოფი გააჩხაკუნა და გამომიწოდა. მერე მკითხა, თუთუნნი ხომ არ გინდაო. „აგიც მაქ“, დაამატა ღინჯად.

– არა, მადლობა!

– აბა, ცეცხლი რათ გინდა? – თქვა თავისთვის და პასუხს არ დალოდებია, წავიდა.

ასე არაფერი გამხარებია ჩემს ცხოვრებაში. ისევ ავძვერი საფლავის ქვაზე და ზედ სარკმლის სიახლოვეს დავანთე სანთლები. ჩემს ფიქრებში ვხედავდი, როგორი ნათელი ეფინებოდა ბებიას სახეზე. კელაპტრები მშვიდად იწვოდნენ, ნელ-ნელა იღვენთებოდნენ და შიგადაშიგ სიჩუმეში ჩურჩული მესმოდა – ბებიჩემის ჩუმი ხმა თითქოს სანთლებს გამოჰყოლოდა. „შიგ საყდარში ავანთე-მეთქი“, ვეტყვი ბებიას, შინ რომ დავბრუნდები.

თან საყდარში ვიჭყიტებოდი, ქვის სიბრტყეზე შემდგარი. ძვირფასი, მუქლურჯი, შავი და იისფრად დაფერილი ქვა ბზინავდა და ფეხი მისრიალებდა, მაგრამ სარკმელს რკინის ცხაური ჰქონდა ჩადგმული და იმას ვებლაუჭებოდი. სარკმელში უკუნი იდგა. ზურგს უკან კი თვალჩაუწვდენელი უფსკრული იყო და თეთრი ნისლის აწეწილი ნაფლეთები მიცურავდნენ ხეთა კენწეროებზე. ქვემოთ მოჩანდა ბჟუჟის წყლის დაკლანძილი ნათელი ზოლი. მისი ხმა ახლა არ აღწევდა ჩემამდე.

უეცრად რაღაც ხმები მომესმა. შიგნით ვიღაც იყო. გაქვავებული მიმზერდა დიდრონი, უძრავი შავი თვალებით და ამ გამოხედვით მაკრთობდა. თვალი რომ შეეჩვია სიბნელეს, გავარჩიე კელელზე შერჩენილი ნახატი. მაგრამ ჩურჩული რომ ისმის? რამდენიმე წვიმის წვეთი დამეცა. წვიმის წვეთები ატკაპუნდნენ საფლავის ქვებზე და ამ სიჩუმეში მკრთალი ექო ჩივილივით მომესმა, რაღაც იღუმალ სამღურავივით.

სანთლები იწვოდნენ, ლიცლიცებდნენ. მე ისევ ახლოს მივიტანე თავი სარკმელთან. შვინდისფერ ხავერდ გადაფარებულ მაგიდაზე უწესრიგოდ ეყარა ვეება წიგნები, ზოგი – გადაშლილი, გახუნებულფურცლებიანი. უეცრად იელვა ბნელში ოქროს ხატმა. გაბრწყინდა მოოქრული ხატი. შევკრთი. გული გადამიქანდა, ბაგაბუგი დამიწყო – მაგრად შემეშინდა, რისი, არ ვიცი, მაგრამ შიში არ მტოვებდა და ხატს თვალს ვეღარ ვწყვეტდი. სანთლები უკვე ქრებოდა. ძირს ჩამოვხტი და გავვარდი რაღაცის საპოვნელად, მაგრამ არ ვიცოდი, რა უნდა მეპოვა – თვითონ იმ საგანს უნდა ენიშნებინა ჩემთვის, რომ მას ვეძებდი, უცნობი ჟინით ატანილი, წვიმაში დავეძებდი. თვალი მოვაკლე იქაურობას. ჩამქრალი სანთლები ბოლავდნენ, ლურკი კვამლი ცისკენ მიიკლაკნებოდა და ბინდს ერთვოდა. წვიმა და ელავდა. მე კი, მთლად გალუმპული, დავეძებდი რაღაცას, უხილველ საგანს და თან შიშით ვიყავი შეაყრობილი. იმაზე არ ვფიქრობდი, რა მაშინებდა. სანთლები ჩაქრა. ბნელდებოდა. შინ უნდა დავბრუნებულყავი, მაგრამ ვერ ვტოვებდი მონასტერს. თვალწინ ბებიჩემის სახე მედგა, ვხედავდი მის ნაოჭდამზრალ სახეზე როგორ მოწანწკარებდნენ სიხარულის ცრემლები, ვხედავდი, როგორ იკრავდა გულში ხატს ორივე ხელით და სიყვარულით იხუტებდა, ისე, როგორც მე მხვდებოდა, ქალაქიდან სოფლად რომ ჩამოვიდოდი. ვხედავდი, როგორ კოცნიდა ხატს და მლოცავდა და მლოცავდა... მადლობელი ვარ შენიო, მამაშენს ვეტყვი, კაი რომ ხარო...

უეცრად მესერს მივადექი. მესრის სარები ხომ მსხვილ მავთულზეა წვრილი მავთულითვე მიმაგრებული. ბოძზე მიბმული მსხვილი მავთული მოწყვეტილი ევლო, გამოვაძვრე და მივხვდი, რასაც ვეძებდი. მესერი დაიშალა, გადაწვა. დაჟანგული მავთული ქვით გავასწორე, ცხაურში გავაძვრინე და ხატსაც მივწვდი. მერე გამოვიღე უკან და ანკესივით კაუჭი გავუკეთე. „ბებია, შენ რომ იცოდე, შენთვის რა მომაქვს“.

კაუჭი ხატს უახლოვდებოდა. ნელა მივაცურებდი ილღიაში მაგიდისკენ. უეცრად მომაგონდა ბებიას მონაყოლი კერიასთან: – სასწაულმოქმედი ხატი გამოუტანიათ ეკლესიიდან უღმერთოებს, ძველისძველი ხატი, თამარ მეფის დროინდელი, უფრო ძველი. გაძარცვა მოუნდომებიათ, მაგრამ ჩვენებურ კაცს გადლოურჩენია და ახლა უცხო ქვეყანაშია, იქა დასვენებული და აგერ ინჟინერი რომაა ჩამოსული, გზაი რო გაყავს, იმას უთქვამს, აი ხატიო, აწერია თურმე, შემოქმედიდან არისო! მთლად არ ყოფილა დაქცეული ქვეყანა... გუმბათიდან ჯვარი ჩამოაგდეს იმ კაცებმა. გაძარცვეს, გაქურდეს საყდარი – არ დატიეს ოქრო-

ვერცხლი! მერე დაჭამეს ერთმანეთი ოქროიზა. გახსოვდეს, ჩემო ბიჭო, ყველაზე დიდი ცოდვა ქურდობაა. ყველაზე დიდი ოქრო ეგერაა ცაში, – დაამთავრებდა ბებია და თავის გამხდარ თითს გაიშვერდა ცისკენ.

ფრთხილად შევასრიალე მავთული ცხაურიან სარკმელში, სუნთქვაშეკრულმა მოვწიე ჩემკენ, ხატი შეინძრა, სანახევროდ გადმოცდა მაგიდას, ისევ შევიკარი სუნთქვა და მოვწიე. ხატი ჰაერში გამოეკიდა. ვგრძნობდი მის სიმძიმეს – დავინახე, როგორ დაიღუნა მავთული. ნელ-ნელა ვეწეოდი ჩემკენ მავთულს, ილღიაში ვატარებდი. ხატიც თანდათან მიახლოვდებოდა. სულ ახლოს მოვიტანე სარკმელთან... შემომხედა მშვიდად მაცხოვარმა. გულში გამკრა, უკან დავაბრუნებ-მეთქი. იმასაც ვფიქრობდი, ვაითუ მოწყდეს კაუჭს, ვაითუ არ გამოეტიოს ცხაურში-მეთქი. ხატი სულ ახლოს მოვიტანე ხელმისაწვდომზე და დავრწმუნდი, სულ ადვილად გამოეტეოდა ცხაურში, თუ გვერდულად გადახრილს გამოვაძვრენდი.

აკანკალებული ხელი ხატისკენ გავიწვდინე და როგორც კი შევეხე, ჯერ იელვა ზედიზედ და მერე იქუსა სადღაც მახლობლად. გრგვინვით გადაიგრიალა გურგულამ მონასტრის თავზე. მენის ჩამოვარდნის მძაფრი სუნი მეცა – კლდეს დაეცა. წვიმამ იმატა, წამოუშინა, ჩამავდა ირგვლივ ყველაფერი. ელავა და ქუნდა.

საფლავის ლოდებს შორის ვეგდე ჩამოვარდნილი და ხელებში ხატი მეჭირა. ბედად არაფერი მტკენია. გამიხარდა, ხატი უბეში ჩავიდე და დაბლა დავეშვი. დაღმართში ნიაღვარი წამომეწია, ქვა-ღორღს მოაგორებდა, ჩამეცა მუხლებში. ხავსიან ლოდზე ავბობდი. იქ ვიჯექი, ვიდრე ღვარცოფი ჩავივლიდა. წვიმა დაუცხრომლად, კოკისპირულად და გადალებას არ აპირებდა.

ბჟუჟის წყალი ზათქით აწყდებოდა კლდეს, აყანყალებულ ბოგაზე გადადიოდა, ზედ ევლებოდა. ხან კლებულობდა და მაშინ ჩნდებოდა ბოგა, აქა-იქ ამოცვნილი ძელები. კიდევ იელვა და მეც მაშინვე გადავირბინე ბოგაზე, ვიდრე ყველაფერი დღესავით ჩანდა. გაღმა გავედი. ელვის შუქზე ჭალაშიც გავიკვლიე, საით მევლო და მალე დედოგზას დავადექი. „ვინ იცის, როგორ წუხს ბებია!“ წვიმა პირდაპირ სახეში მცემდა, მაგრამ არად ვაგდებდი, უბით სინარული მიმქონდა.

მიცვალბულიან ეზოს მივუახლოვდი. შიში არ გამკარებია. „შიში რაფერ გაგეკარებოდა, როცა უფალი გულში გესვენა?!“ ვიცი, ასე მეტყოდა ბებია და ისიც ვიცი, მერე დაამატებდა: „რა ვიცოდი, ნა, ასე თუ დეიქცეოდა ქვეყანა, თვარა რავა გაგიშვებდი“.

ჩაუარე სალუქკაძის სამჭედურს. მჭედელი მოხუცი იყო და მხოლოდ ნალებს ჭედდა. ამიტომ დღისით აქ გრდემლის ხმადაბალი წერიალიდა ისმოდა. მერე გზაზე ცეცხლს მოვკარი თვალი. ჯარგვალის ღია კარში ცეცხლის შუქით განათებულ ქალს ყველი ამოყავდა. ორივე მუჭში გამოშვებულ ყველს წურწურით გასდიოდა სველი. ნერწყვი მომივიდა. ძალიან მშოიდა და ნაბიჯს ავუჩქარე. უეცრად აყეფდნენ ეზოს ძაღლები, იღრინებოდნენ, დრუნჩს ყოფდნენ, ლობის გასწვრივ მოძღვედნენ ყეფა-ყეფით, უკანა ფეხებზე შემდგარი ნაგაზი მიღრენდა. შიშით ვცახცახებდი და როცა წყალი შემხვებოდა, შარას რომ კვეთდა, პირდაპირ, ბოგას აღარ დავეძებდი, მივტოპავდი. მერე გავიქეცი, რაც შემეძლო. თავსხმაში ჩვენი შუკა ვიცანი. აღარც მახსოვს, როგორ გამოვიარე ცხემლის ზიდი, აღათის წისქვილი, კვიროსისანი და არ გამიგია, როგორ მივადექი ჩვენს ჭიშკარს. ნაიდა და ბანძურა წკმუტუნით შემომეგებნენ. ნაღის ქვეშ სანავითა ბჟუტავდა, პელო ბიცოლა თხას წველიდა. მეორე ბარჯვზე ჩვენი ნაცრისფერი, ცალრქა ირემა ზმუოდა, ჩვილი ხბო თავს ურტყამდა ჯიქანს.

– მოვედი, – ვთქვი მე.

– აი ოდაში, თვარა გედირევა ქალი.

– ახლავე დავაწყნარებ, – ვამბობ და ოღისკენ გავრბივარ.

ოდაში ბუნარი გიზგიზებდა. წაბლის ძელებზე მუქი ჩრდილები რიალებდნენ.

– რა ქენი, ნა! – იკითხა ბებიაჩემმა ტკბილად, მაგრამ შემფოთებაც ვერ დამალა, – რეიზა დაგაგვიანდა, მოყვრებში ხომ არ გამოვივლია?

– არა, – ვთქვი მე, – ყველაფერი ისე გავაკეთე, როგორც დამავალეთ.

– ჩამოვიდა ცაი ფეხად, შენ რომ გადიარე ეზოს გადაღმა და დეიწყო წვიმა. მას მერე არ გაჩერებულა. აი რომ მცოდნოდა, არ გაგიშვებდი! რა გაცინებს? ნამეზანი მადლობელი ვარ შენი!

პელო ბიცოლამ ცხელი რძე და ხაჭაპურის გაფიცხებული ნაჭერი ამომიტანა.

– გეიხადე ტანზე, – თქვა და საცვლები გამომიწოდა, – მე ცეცხლს გავახვევ და ამოვალ, – დაგვიბარა. გავიგე მისი ოჩოფეხების ბაკუნნი კიბეზე.

რძე დავლიე და ხაჭაპურიც შევსანსლე. ტანზეც გამოვიცვალე. გახდის დროს ხატი ფრთხილად გადავმალე, ვიგრძენი, რომ ხატის გამოჩენა ნაადრევი იქნებოდა. ბებია სანთლის ნამწვავებს ყნოსავდა. ეტყობოდა, სიამოვნებდა.

– ხომ არავინ შეგხვედრია გზაზე? – მკითხა.

– არა. კაციშვილი არ მინახავს.

– ეკლესია ხომა კარგად მოვლილი?

– ყველაფერი კარგადაა.

– ო, ერთი ამიყვანა!..

– ბებია, შენ ხომ მოგენატრა ხატის წინ ლოცვა?

– მომენატრაო?! შენ იმფერი საქმე გამიკეთე დღეს, ვითამ მე ავსულიყავი და მელოცა. მოგენატრაო... მაგას მოვესწრებოდე თუ არა... ო, გამჩენლო ღმერთო, შენი სახელის ჭირიმე, ისე ნუ მომკლავ, შენს წინაშე რო არ დავემხო და არ ვილოცო.

– ჰოდა, მაშინ ა, ბებია, დაიხოქე და ილოცე! – ვთქვი მხიარულად და ხატი გავუწოდე. გოცებულმა შემომხედა, ორივე ხელით ჩამომართვა ხატი, ემთხვია, აკოცა და ცრემლმორეულმა მკითხა:

– სა იყო, ნენა, აი ხატი? ა, სასწაული თუ გინდა! სა იყო, ნენა, აი ხატი, სა იშოვე? ვინ მოგცა? იგი დალოცა ღმერთმა, – ხატი ისევ მიიხუტა დაშრეტილ მკერდზე, – ნენა, შენი სახელის ჭირიმე, აი რა ნახა ჩემმა თვალებმა. ვინ მოგცა, ნენა, აი ხატი?

– ეკლესიიდან გამოვიტანე, – ვთქვი ფარული სიამაყით.

– ღია იყო? გახსნეს კარი? გაჩუქეს ხომ, რომ დაგინახეს, პაწა რო იყავი, იმიზა!

– არა, კარზე დიდი ბოქლომი ადევს, ჟანგიანი.

– აბა, შენს ხელში საიდან გაჩნდა ხატი, არ მეტყვი?!

მე მოკლედ, სხაპა-სხუპით ვუამბე ხატის ამბავი.

– რაიო?! რა გეიგონა აი ჩემმა ყურებმა?! – აღმოხდა ცისკენ ხელებგაწვდილს და იკივლა. კიოდა და თან ყელსა და მკერდს იხოკავდა. თავშალი მოიგლიჯა და ძირს დაანარცხა.

– რა დაგემართა, ბებია? – ახლა მე ვიყვირე დამფრთხალმა და მაცხოვრის ხატი გულზე მივიკარი, – დაწყნარდი, ბებია, და მითხარი, რა გნებავთ.

– შე ღვთისპირიდან გადავარდნილო, თუ იცი, რა ქენი შენ? როგორ გაბედე?! – ისევ იწვილა და წაიშინა თავში ხელები. პირველად ვხედავდი მის თეთრ თმას – სხვა მეგონა. ის აღარ ჰგავდა ჩემს ბებიას. ჩონგურის ხმა საშინელმა ჩხავილმა შეცვალა:

– მომეხმარეთ ვინცხამ, მიშველეთ! მომჯაყა, დამაქცია!

უეცრად წამოიჭრა ლოგინიდან, საბანი მოისროლა. მისი ჩაფერფლილი თვალები ნიგუზლებივით ანთებულიყვნენ. მე აღარ ვიცოდი, რა მექნა. ბებია მისწვდა აღრჩოლებულ ბუხარში ნიგუზალს.

– ამინუჩი მოკიდე ხელი და მიიტანე, დადევი, საიდანაც აიღე, თუ არა, გადავწვავ, გადავბუგავ აქაურობას და თავსაც აღარ ვიცოცხლებ!

თეთრი თმა აეშალა, აეწეწა, ნიგუზალს იქნევდა და ხავილით გაკიოდა:

– ამინუჩი მოკიდე ხელი და წაი! აღარ მინდა სიცოცხლე! წაი, ვის ვუჩივი მე! – მთელი ძალით მოიქნია ნიგუზალი.

– როგორ გაბედევე? ოოო!.. – და კედელს შეახეთქა, ნაპერწკლები გააყრევინა, მომეჩვენა რომ ცეცხლი წაეკიდა და იწვის.

– ვის ვუჩივი მე!

– კარგი, მივდივარ, მიმაქ!

– ამწუთას, ამინუჩი!

შემოვარდა პელო ბიცოლა, ნიგუზალი გამოსტაცა ხელიდან:

– რამ გადაგრია, შე ქალო? – შეჰყვირა ბებიას.

– ამინუჩი წვევიდეს!

– ქალო, სა უშვებ ამ ყიამეთში ბაღანას? გეიხედე გარეთ, რა ხდება! მაღლობის მაგიერია? რა იცოდა ბაღანამ? შენდა კაი უნდოდა. გათენდება და წავა.

– ამინუჩი! – დაიჩხავლა და ლოგინზე გადაესვენა.

ხატი უბეში ჩავიდე და გარეთ გავვარდი. მივრბოდი მონასტრისკენ ატირებული, მთელი ძალით გავრბოდი. ზურგს უკან მესმოდა კივილი – ბიცოლაჩემის ხმა იყო, მიხმობდა, დაბრუნდიო. წვიმა გადაღებას არ აპირებდა. ასე იცის ხოლმე ჩვენს სოფელში. გალუმბული მივრბოდი მონასტრისკენ, ჩავუარე ეზოში დაკრძალულ მიცვალებულს და მომეჩვენა, რომ უკან გამომეყვა, საცაა კოჭში მომწვდება-მეთქი, მაგრამ აღარ შემშინებია იმიტომ, რომ უფალი ჩემთან იყო.

ბჟუჟის წყალს დაეკლო და ხილზე გადავირბინე. როგორც იქნა, ავალწიე მონასტერში. ავძვერი საფლავზე და ხატი სარკმელში რაც შეიძლებოდა სიღრმეში შევაცურე, შორს, ქურდი რომ ვერ მისწვდებოდა, მათუღს უფსკრულში გადავუძახე, საიდანაც დილით ნისლები ამოდიოდნენ.

მოვდიოდი ბნელში. რაღაც კმაყოფილებას ვგრძნობდი, თითქოს მძიმე ტვირთი მოვიშორე. წვიმამაც იკლო.

ადარ ვიცოდი, რა დრო იყო, დამდებოდა თუ თენდებოდა. ძალიან დავიდალე. ცოტაც და დავეცემოდი. ძველებურ ყავრით გადახურულ ჭიშკარს შეფარებულ ბებიას ლანდს მოგკარი თვალი. მე მიცდიდა.

ბიკოლანქმა ძველი ნაბადი მომახურა, ფეხები ცხელ წყალში ჩამაყრევინა. „ჩემი სიკვდილი“, – ამბობდა პელო ბიკოლა. ცეცხლი გაჩხრიკა, ნიგუზლები აქეთ-იქით მიყარა და კვერი ამოიღო. თუნგით წყალი გადაასხა, გარეცხა, შუაზე გაყო და მითხრა:

– ა, ჭყინტი ყველი და კვერი, ჭამე.

მერე აიღო რამდენიმე ჩამქრალი შავი ნიგუზალი, სული შეუბერა და როცა აენთო, ერთმანეთზე დააწყო, ნაცარში გაახვია – დილისთვის შეინახა ცეცხლი. ასანთი არ დაჭირდება დილით – ნიგუზლებს სულს შეუბერავს და დაინთება ცეცხლი კერიანზე, წავა კვამლი ისლით გადახურული სახლიდან ცისკენ.

დილით მზემ გამოანათა. ნაწვიმარ მიწას ორთქლი აუვიდა – ეზოსაც, ბაღსაც, სველ ღობესაც, ხავსიან ჭიშკარსაც, ყავარსაც, ხეებსაც, ჭიშკართან მომდგარ ღეკნებსაც...

„შემირიდება ვითომ?!“ – ვფიქრობდი და ვწრიალებდი.

ეზოში ერთი მსხლის ხე გვედგა, კი არ გვედგა, თითქმის მთელი ტანით მიწაზე იყო გაწოლილი. იმ მსხალზე იჯდა და ცას ასცქეროდა. მეც ავხედე ცას. ცა იყო ლურჯი, მუქი ლურჯი და უცნაური გალობა ისმოდა. ბებიამ შემომხედა და თქვა:

– მოლაღურები მოფრენილან.

ეს შერიგებას ნიშნავდა. კვლავ ავხედე ცას, ასეთი სილამაზე არასოდეს მენახა – ცაში ფრთების შეურხეველად დასრიალებდნენ ყვითელ-ცისფერი მოლაღურები.

მანსოვს, მარტო ეს მითხრა: – მოი.

ჯარგვალში შემიყვანა, ჯორკოზე დამსვა, ხელში პაწია თაფლის სანთელი დამაჭერინა და მითხრა:

– გუშინ მთელი დღე და ღამე წყალში და ღრეში იხეტიალე, უნდა შეგილოცო, უშუური არ ავყვეს.

დღესაც კი, როცა ბებიანქმის ხნის მოვიყარე, ყურში ჩამესმის ხოლმე ჩემს მოღლილ გულისცემას აყოლილი, შორეული დროის ლოცვა:

– გულო, რამ შეგაშინა, სულო, რამ შეგაშინა...

შელოცვა რომ დამთავრდებოდა და ყურისძირში პატარა, დარბილებულ სანთლის ნარჩენს მიმაკრავდა, მე ხმამაღლა უნდა მეთქვა სამჯერ:

– წმინდა გიორგი, შენ მიშველე!

აი, ასე იყო ეს ამბავი. ასე დამთავრდა ჩემი ყარიბობა შემოქმედის მონასტერში. ოჰ, ერთი იქ ამიყვანა და მეტი არაფერი მინდა.

2016 წელი, თანჯარი

რაც სიყვარულითვეა შექმნილი...

იყო ერთი ცხრა მთის იქით გადაკარგული და მივიწყებული სოფელი, სადაც მთელ ქვეყანაზე ყველაზე ულამაზო ხალხი ცხოვრობდა. არავინ იცოდა, საიდან გაჩნდნენ ისინი. ამბობდნენ, რომ უხსოვარ დროს ამ მივარდნილ ადგილას ადამიანებს უკურნებელი, საშიში გადადებები სენით შეპყრობილნი მოჰყავდათ. მათ ცოტა სარჩო-საბადებელს დაუტოვებდნენ და მეტს აღარავინ აკითხავდა. ჰოდა, ეს ათასი ფიზიკური ნაკლის მქონე შეუხედავი ადამიანები თითქოს მართლაც იმათი შთამომავლები უნდა ყოფილიყვნენ.

პირველად გონჯთა სამყოფელი მონადირე მეფემ აღმოაჩინა, როცა დაკოდილ ვეება ტახს მისდევდა. ვიდრე მეფე წამოეწეოდა, შუბით რომ გაეგმირა, ტახს მახინჯი კაცები წასეოდნენ, ცოცხლად დაეგლიჯათ, ჯაგრიანად შეესანსლათ და ახლა ვეება ეშვებით ძელებს ხრავდნენ. ოჯახებში რომ სულ ცოტა ხორცი მაინც წაელოთ, დამშეულებს აზრადაც არ მოსვლიათ.

არც ერთ ომში არავის არ ენახა ასე შეშინებული მეფე. სულშეხუთულმა და უცნაურ კანკალს ატანილმა გაქცევით უშველა თავს. მერე ყვებოდნენ, ისეთი შესაზარი შესახედაობის იყვნენ გონჯები, სანადიროდ წამოსულმა ორმა ახალგაზრდა კაცმა მეფის ამალიდან გონჯების დანახვაზე იქვე განუტევეს სულიო.

ამიტომ იყო, რომ ამ ადგილს დიდხანს ახლოს არავინ ეკარებოდა. მოგზაურნი შორიდან შემოუვლიდნენ, მონადირენი კი იქით დაჭრილ ირემსაც კი არ გაეღევენებოდნენ.

შურიანებიც ყოფილან და უსიყვარულონიც, არც პატიება იცოდნენ და არც გულმოწყალება. მათ არც ჩიტების ჭიკჭიკი ხიბლავდა და სიმღერაც სულ დავიწყებოდათ. მზის ამოსვლა არასდროს ენახათ, რადგან სიზარმაცეს დამონებულნი ლამის შუადღეს იღვიძებდნენ. არც ვარსკვლავებით მოჭედული ცით დამტკბარიყვნენ ოდესმე და არც შორეული მოციმციმე ვარსკვლავებით – ისინი ხომ მუდამ თავჩალუნულნი დადიოდნენ და პირუტყვივით სულ მიწას ჩასცქეროდნენ, თუმცა ვერც ლორთქო ბალახზე გაბრწყინებულ წვიმის წვეთებს ამჩნევდნენ, ვერც ათასნაირ ყვავილს, ვერც ჭიამაიას, ვერც მოფუსფუსე ფუტკრებს, ვერც თეთრ გვირილაზე დაფრენილ ფროთამონახატულ პეპლებს და ვერც მორცხვ იას. ყველაფერ ამას უმოწყალოდ თელავდნენ თავიანთი ვეება ფეხებით. თურმე დამდგარ წყალში არასოდეს ჩაიხედავდნენ, ცუდის მომასწავებელიაო. სინამდვილეში შეშინებულნი საკუთარი სიმახინჯის დანახვას გაუბოდნენ. სამაგიეროდ, უთავბოლოდ და უზომოდ ჭამდნენ და სვამდნენ, სანოვაგეს ერთმანეთს სტაცებდნენ და ხშირად ჩხუბობდნენ.

არავინ იცოდა, რამდენი წელიწადი ან საუკუნე გასულიყო, რაც ამ სოფელში გონჯები იბადებოდნენ, ცხოვრობდნენ, მრავლდებოდნენ და ისე იხოცებოდნენ, არასოდეს ეფიქრათ, რისთვის იყვნენ გაჩენილნი ქვეყანაზე.

ერთხელ მათ სამყოფელს ვიღაც უცხო ეწვია. უშიშრად მიეახლა მახინჯებს, მიესალმა და ხელიც კი გაუწოდა. გაოცდნენ გონჯები. ამ სითამამით ცოტა არ იყოს ნირწამსდრებმა და დაბნეულებმა ჰკითხეს:

– ჩვენს დანახვაზე ყველა შეშინებული გარბის. შენ ვინ ხარ, რომ ხელი გინდა ჩამოგართვათ? ახლავე გვითხარი, რა გინდა ან ჩვენგან რას ელიო.

უცხო კაცმა მიუგო:

– მე მხატვარი ვარ. იმიტომ არ მეშინია და არ გავრბივარ, რომ ჩემთვის სულერთია – სიმახინჯეც და სილამაზეც ერთნაირად მხიბლავს. რა გინდაო, რომ მეკითხებით. თქვენ რა გაგაჩნიათ, მე რა უნდა მინდოდესო. ისე კი, იქნებ დაგეხმაროთ და ბედის მწერალთა წყევლისგან გიხსნათ.

– ერთი ისიც გვითხარი, როგორ აპირებ ჩვენს დანმარებას? – ჰკითხეს მხატვარს გონჯებმა ისე, რომ, ჩანდა, მართლაც ბევრი ვერაფერი გაეგოთ მისი ნათქვამიდან.

– ჩემი მარჯვენით.

– შენი მარჯვენა ჩვენსაზე რომ გაცილებით სუსტია?

– სამაგიეროდ, მას შეუძლია ცივი კედელი, კლდე, ქვა, ხის ნაჭერი საღებავებით მოხატოს და ყველაფერ ამას სიცოცხლე და მშვენიერება მიანიჭოს.

– კი მაგრამ, ეგ რას გვიშველის, შენ რომ კედელს გააცოცხლებ და კლდეს საღებავებით მოთხერი? – დაცინვით ჰკითხეს გონჯებმა და უსიამოვნოდ ახითხითებულებმა ზურგი შეაქციეს. მარტო დატოვებულმა უცხომ მიაძახა:

– როცა თქვენს უპატრონოდ მიტოვებულ საყდარს მოვხატავ, მერე მიხვდებით, რა ძალა გააჩნია ჩემს მარჯვენას.

დღისით და ღამით მოუღლეღად იღვწოდა მხატვარი. ვეება კედელი თანდათანობით ივსებოდა: იფარებოდა უცხო ფერებით, სახეებით, ყვავილებით... ცოცხლდებოდა ის მშვენიერება, რის შექმნასაც აპირებდა და აგერ მართალია მკრთალად, მაგრამ უკვე გამოკვეთილიყო.

ალბათ, მხატვრის უცნაური ქმნილება მალე დასრულდებოდა... აი, ერთ დღეს ღია კარში ფეხაკრეფით შემოიპარა ორსული ქალი, ორივე ხელით ვეება მუცელი ეკავა, მიმოიხედა, და რომ დარწმუნდა, მარტო იყო, გულდასმით დაიწყო ტაძრის თვალიერება. კედელს გაოგნებული მიაჩერდა. ერთხანს მზერა ვერ მოაშორა. მერე წავიდა და ამის მერე თითქმის ყოველდღე მოდიოდა. რამდენიმე დღეში სხვა ქალებიც მოიყვანა. ხოლო ორი კვირის მერე კაცებიც გამოჩნდნენ.

ჯერ ქალი ისევ ფეხმძიმედ დადიოდა, რომ გონჯები დედაწულიანად ნამყოფი იყვნენ აქ. მოდიოდნენ და ხარბად შესცქეროდნენ ულამაზეს სანახაობას: მშვენიერ სახეებს, შეკაზმულ ჯიშთან ცხენებს, აყვავებულ ბაღებს... მხატვარს ჭაბუკი მეფისა და ნორჩი დედოფლის სახეიმი სვლა გამოესახა. მეფე, ქედგამართული, გედვიით თეთრ ულაცზე ამხედრებულიყო, ტაიჭის ძუა-ფაფარი ლამაზად დაეწნა ფუნჯით, ცხენი მძლავრად სცემდა ფლოქვებს კლდოვან გზას. ჭაბუკ გვირგვინოსანს მარცხენა ხელში მარგალიტებასხმული სადავე ეკავა, მარჯვენით კი ღონიერი შემოედგა ვიწრო

წელზე, ვერაფერი შეედრებოდა დედოფლის მშვენიერებას, ნისლივით გამჭვირვალე რიდე ებურა და მისი იღუმალე ღიმილი წინაღუდგომელი ძალით იზიდავდა გონჯების გულებს...

ხარაჩოზე ასული მხატვარი თითქოს ვერ ამჩნევდა გონჯებს, რომელთა თვალებიდან ცრემლს გამოეჟონა – ჯერ ერთის თვალი გაბრწყინდა, ახლა – მეორისა, მერე – სხვების... ეს სასწაულის ნიშანი იყო – ცრემლი და კიდევ – ღიმილი, მათ გაქვავებულ ბაგეებს რომ დაამჩნეოდა.

თაღებქვეშ ჰაერი შეირხა, ათრთოლდა. მხატვარმა ჯერ ღილინი დაიწყო, მერე ამღერდა, აკვნესდა, გალობასავით ახმინდა... გონჯებს ესმოდათ გალობა, მაგრამ არც შეუძინევიათ, ვინ გალობდა, რადგან ასე მალლა ჯერ არ იხედებოდნენ.

ერთხელ ოსტატი განმარტოებული იჯდა და თავის ქმნილებას შესცქეროდა, მისი სიმყუდროვე გონჯებმა დაარღვიეს – ჟივილ-ხივილით შემოცვივდნენ და უთხრეს, ჩვენში ოქროსთმიანი ბიჭი დაიბადაო. ჩვილი მართლაც მშვენიერი იყო, დედამისი კი, რა თქმა უნდა ის ფეხმძიმე ქალი აღმოჩნდა, ჩუმად რომ დაიპარებოდა საყდარში, მოხატულ კედელს შესცქეროდა და მერე ყველას ასწავლა ამ მშვენიერებისაკენ სავალი გზა.

არ გასულა დიდი დრო და ახლა გოგონა იშვა, ლამაზი და ლურჯთვალეა. გონჯებმა დააწესეს – ყოველ ფეხმძიმე ქალს რაც შეიძლება მეტხანს უნდა ემზირა მოხატული კედლისთვის. ცხოვრება კი თავისი გზით მიდიოდა. გონჯი მოხუცები სტოვებდნენ წუთისოფელს და სამაგიეროდ იბადებოდნენ პირმშვენიერი ბალები. სულ მალე გაითქვა სახელი ამ სოფელმა ქალ-ვაჟთა სიმშვენიერით.

გავიდა დრო. მხატვარი მოხუცდა, სულ იმას ჩიოდა, ხელოვნება გრძელია, ცხოვრება კი – მოკლეო. აღარავის ახსოვდა აქაურების სიგონჯე. თუ წინათ ერიდებოდნენ ამ სოფლისკენ გახედვას და შიშით გვერდს უვლიდნენ, ახლა ყველა აქეთკენ მოიჩქაროდა. აქ დაეძებდნენ ლამაზ სადედოფლო ქალწულებსაც და ულამაზეს ჭაბუკებსაც.

როცა მოაღწია სიკვდილის ჟამმა, მხატვარმა მოუხმო მთელ სოფელს და უთხრა:

– ჰოი, საყვარელო! გახსოვდეთ, რომ თქვენ თვით სილამაზის ძალამ შეგქმნათ, მაგრამ მხოლოდ გარეგნული სილამაზე არ კმარა ადამიანის სრულქმნილობისათვის. გახსოვდეთ, მთავარია ამ სილამაზის მიღმა თითოეულ თქვენგანში ყველამ, ვინც შეგზვდებათ ან დაგინახავთ, იგრძნოს თქვენი კეთილგანწყობა, თანაგრძნობა, სიყვარული... აკი ის სილამაზე, თქვენში რომ ჩასახლდა, თავად სიყვარულის მიერ სიყვარულითვეა შექმნილი! ის ძალაც, მე რომ აქ მომიყვანა, სიყვარული იყო...

იანვარი, 2016 წელი